

Pomáhal mi alkohol, víra a poslušnost, vzpomínají lidé s postižením na ústavní péči. Ve veřejné výzvě sdíleli své zkušenosti

8.1.2026 - | Kancelář veřejného ochránce práv

Ledové sprchy, samotka, zesměšňování i krádeže... a potom svoboda, úleva, ale i nejistoty a strach. S tím, jaké to bylo žít v ústavu a odejít z něj, se zástupci ombudsmana svěřili lidé s touto zkušeností. Sdíleli také své názory, nápady a připomínky k procesu rušení ústavů. Jak naložit s jejich zkušenostmi, řešil poradní orgán ombudsmana. Věnoval se i tomu, jak se ruší ústavy v zahraničí.

S cílem zjistit zkušenosti s přechodem z ústavu se zástupce ombudsmana a dětského ombudsmana Vít Alexander Schorm obrátil na širokou veřejnost ve výzvě. *„Z odpovědí vyplývá, že lidem v ústavech nejčastěji chyběla svoboda dělat cokoliv podle svého. Museli se podřizovat organizovanosti. Chybělo jim soukromí, respekt a blízcí lidé. Vzpomínají, že zvládat život v ústavu jim pomáhala víra, vztahy, koníčky, ale i alkohol a poslušnost,“* shrnuje Schorm svá zjištění. Těm se věnovalo 20. zasedání poradního orgánu ombudsmana pro práva osob se zdravotním postižením. Cílem zasedání bylo hledat cesty, jak prosazovat změny v praxi a zpřístupnit dokumenty organizacím, samosprávám, ale především lidem s postižením a posílit jejich účast na rozhodování.

Chystáme doporučení státu, krajům a dalším, co je potřeba udělat, aby lidé s postižením nemuseli žít v ústavech. **Chcete se s námi podělit o Vaši zkušenost? Napište nám na doporuceni.dei@ochrance.cz.**

K tomu, aby mohli lidé s postižením žít samostatně, chybí podle respondentů dostatek kvalitních služeb, bezbariérových bytů, nabídky práce s možností flexibility, ale i změna postoje veřejnosti. Co to znamená? Samozřejmá představa o životě běžného člověka vypadá následovně: začíná ve školce, pokračuje školou a vede k samostatnému životu, ve kterém člověk sám o sobě rozhoduje. Pokud se však narodí s postižením, nebo ho získá, část veřejnosti automaticky očekává, že skončí v ústavu. A neplatí to pořád zdaleka jen pro českou veřejnost.

V Česku jako v zahraničí: Státy se neumí vymanit z představ, že lidé s postižením patří do ústavu

„Mnoho zemí se stále příliš spoléhá na ústavní péči. V řešení deinstitucionalizace se nejčastěji potýkají s nedostatečnou politickou vůlí, špatnou koordinací mezi sektory a slabým chápáním toho, co nezávislý život skutečně znamená,“ shrnuje Jerneja Turin, předsedkyně pracovní skupiny pro práva lidí s postižením při asociaci ENNHRI, která sdružuje národní lidskoprávní instituce v Evropě. Ombudsman získal od zákonodárce možnost stát se národní lidskoprávní institucí teprve v roce 2025.

Poznatky předsedkyně Turin odpovídají názorům lidí, kteří reagovali na výzvu zástupce ombudsmana. Kromě výše zmíněných bytů či pracovních příležitostí zdaleka nejčastěji zmiňují osvětu. Ve společnosti podle nich chybí pozornost politiků k životu v ústavech i proměna přístupu veřejnosti a státu k lidem s postižením.

Zdraví je vrtkavé, vzkazují lidé se zkušeností s ústavní péčí

Pro ty, kteří si myslí, že lidé s postižením patří do ústavu, mají respondenti veřejné výzvy vzkaz . „Zdraví je vrtkavé, stačí klíště, havárie, nemoc a jste tam, kde nechce skončit nikdo,“ podotýká jeden z účastníků. Dodává, že domácí asistence je příliš drahá. Další z těch, kteří sdíleli svůj příběh, připomíná, že lidé s postižením jsou všude kolem nás, jen to nemusí být vždycky vidět . „Druzí lidé nemají právo říkat někomu, jak může nebo nemůže žít, pokud se to týká jen jeho osobně,“ připomíná další z odpovědí.

Noc důstojnosti: ano komunitním službám, ne ústavům

Bolestný příběh Doroty Šandorové, kterou před pěti lety v ústavu zabil pracovník sociální služby, připomněla letošní Noci důstojnosti. Její smrt byla vyústěním dlouhodobého týrání a narušování důstojnosti klientů zařízení sociální péče. Událost spojila pietu a následnou debatu o tom, jak zlepšit služby a zajistit bezpečné a důstojné podmínky pro lidi s postižením, včetně dětí. Více v článku.

Poradní orgán pro oblast práv lidí s postižením

- **předkládá** ombudsmanovi **systémová témata** v oblasti ochrany práv lidí s postižením,
- **poskytuje** ombudsmanovi **konzultace** a praktické informace,
- podílí se na **připomínkování právních předpisů** ombudsmanem a zaujímá stanoviska k jeho strategickým dokumentům týkajícím se práv lidí s postižením,
- **získává podněty** od lidí s postižením, organizací hájících jejich práva a od pečujících osob,
- **zajišťuje informovanost** lidí s postižením, organizací hájící jejich práva a široké veřejnosti o činnost ombudsmana v oblasti monitorování podle Úmluvy.
- Poradní orgán má svůj Jednací řád a Statut, Výstupy poradního orgánu jsou veřejné.

https://www.ochrance.cz/aktualne/pomahal_mi_alkohol_vira_a_poslusnost_vzpominaji_lide_s_postizenim_na_ustavni_peci_ve_verejne_vyzve_sdileli_sve_zkusenosti